

A PALÁSTHYAK

2012. május

Megjelenik minden év májusában

12. szám

VISSZATEKINTÉS

Újra eltelt egy év, ismét itt vagyunk családi lapunk legújabb számával. 2001 évben négy oldal terjedelemben jelent meg újságunk. A sikeres kezdést követték a további évek: 2002-ben még ismét csak 4 oldalon jelentünk meg, de már a következő és az azt követő évben 8 oldalas lett a PALÁSTHYAK. Majd az 5. szám 2005-ben 12 oldalnyira nőtt! Sőt, 2006-ban ezen felül még egy színes mellékletünk is volt, a máriabesnyői résztvevők csoportképével. Ezt a kibővített, tizenkét oldalas kiadványt folyamatosan jelentettük meg, köszönhetően részben a cikkíróink lelkesedésének,

részben a lapnak a nagy-család részéről történő kedvező fogadtatásával.

De amíg tudunk bűvárkodni a rendelkezésünkre álló régi okmányokban, amíg tudunk napjaink életéből is elegendő és sokoldalú hírt adni, addig nincs baj. Fontosak a visszajelzések is, kit mi érdekel az eddig közreadottakból. Ezeket a visszajelzéseket várjuk ezután is! Akinek van kedve írást közreadni, szívesen adunk teret részére. Cél, hogy egyre inkább az utánunk jövő nemzedék vegye kezébe a lap szerkesztését, még sokáig legyen a család egységének, élni akadásának hírvivője. *Palásthy Lajos*

PALÁSTHY PÁL PÜSPÖK VÉGRENDELETE 1899-BŐL

Az eredeti kézirat, valamint a róla készült, és kinyomtatva is közreadott szöveg (Készült Buzárovits Gusztávnál, Esztergom) az esztergomi Prímási levéltárban, Vasary cat 23 jelzet alatt található

VÉGRENDELET

A teljes Szentháromság, az Atya, Fiú és Szentlélek nevében. Amen. Jól tudom, hogy e földi élet a mennyei örök életre való hivatásnak záloga; egyszersmind elismerem, hogy a legkegyelmesebb Isten már sok napot engedett nekem, amelyeket érdemekben gazdagon kellett volna a halálnak átadnom, én azonban azokat érdemek nélkül adtam át; hogy az Isten, ki annyi éven át túrt, még többet adjon hozzá, az evangélium szava s az ajándék hosszas volta által intve remélni nem merem. A fenyegető halál emlékeitől tehát, mely tanszéke minden keresztény bölcsességnek, erősen megrendítve, oktalanságom annyi bizonyítéka után, amelyeknek

száma rémít, mivel már emlékezetemből is eltűnnek, végül okulni s Istenemnek, Bírámnak és Üdvözítőmnek életemről számadást akarok az Ő segítségével kezdeni és készíteni. Lelkemről a számadást megkezdhetem, folytathatom, de bevégezni azt csak a halál képes: miért is, hogy az élet és halál rettentő mérkőzésében, amelyben örök sorsunk dől el, a földi dolgoktól menten egyedül lelkem üdvével foglalkozhassam, amit leginkább óhajtok és amit akkor kevésbé, de amit most végrehajthatok, végső akaratom intézkedését földi vagyonom körül, amellyel e földön bírok, de amelyet az égbe előre óhajtok küldeni, most teszem meg. A jelen irat ennél fogva, amely általam, midőn ép észnek és jó testi egészségnek örvendek, fogalmaztatott és egész terjedelmében saját kezűleg

íratott, halálom esetére utolsó akaratomról való intézkedés, amelyet a jog „végrendelet”-nek nevez s az is legyen Isten s emberek előtt. – Ebben 1. Vallom, hogy bár méltatlan fia, mégis papja voltam a római katolikus Anyaszentegyháznak s hogy ennek egyedül igaz hitében, mely alapja, gyökere, és kezdete minden igazságnak Isten előtt, éltem, élek s halni akarok, azon biztos reményben, hogy a hitnek ez ajándékával, amelyet Isten megelőzőleg adott s én épségben megőriztem, végig kitartani is enged. Jézus Krisztus jegyesének ezen hitét, amint azt az Isten ki nyilatkoztatta, a szentatyák, a római pápák s az egyetemes zsinatok, amelyeknek sora és rendje a Vatikánban tartottal záródik, kifejtették, őszintén, egészen, kizárva minden magánértelmezést, értelmem teljes belele gyezésével hiszem és nyíltan vallom a legalázatosabban könyörögve, hogy az Isten, ki gazdag az irgalasságban, ez élő hit ajándékát végórámban a megszentelő malaszt ajándékával tetézzé. – 2. Az Istentől és testvéreimtől, kiváltkép kartársaimtól a káptalanban, megbántásaim s hanyagságaimért Jézus Krisztus, Üdvözítőnk s Istenünk érdemei által a legalázatosabban bocsánatot s elnézést kérek. Isten legyen irgalmas az én szegény lelkemnek; testvéreim szeretete bocsássá meg testvérüknek gyöngeségét és állhatatlanságát; legyen dicsőség az Istennek, hogy engem a bűnök oly nagy tengeréből kiragad; válják testvéreimnek üdvére, hogy a szenvedett sérelmeket jámbor fohással lelkem üdvéért viszonozzák. Engem senki sem sértett meg; ha netán valaki úgy vélekednék, hogy engem valamikor megbántott, béke vele, mert a halál trónjáról szívem édes érzelmével minden jót kívánok neki. – 3. Az Egyház szolgálatára szellemi és testi erőmön kívül semmit sem hoztam magammal; mindazt, ami mint sajátom és mint általam birtokolt találtatni fog, az egyháztól kaptam, szorgosan megőriztem, buzgóbban gyarapítottam: méltó és igazságos tehát, amit halálos bűn terhe alatt az egyházi törvények is meghagynak, hogy ezt az egyháznak, mely mindig a legszegényebb lévén, mindig legtöbbre is szorul, kiváltképp a főegyházmegyének, amely igen sok méltósággal díszített fel, ke-

gyes alapítványok gyanánt hagyományozzam, nem akarván egy istentelen végrendelet bűnével s netán valahol helyre nem hozott károsításokkal, az isteni Bíró elé ragadtatni. Ennélfogva összes mulandó vagyonom általános örökösévé az elhalálozásomkor élő érsek s az ország primása vagy széküresedés esetén a működő káptalani helynök személyében az esztergomi főegyházmegyét, ezennel rendelem és nyilvánítom, levonván az alább jegyzett hagyaték-ajándékokat.

Vagyonom ez lesz: házam Pesten (*az említett ház Klauzál u. 4 – Dohány u. sarkon lévő emeletes bérház volt; ma már ott egy 1931-ben épült többemeletes szép lakóház van*), állampapírok és bankjegyek. a) Pesti házamat több év előtt megírt és Simor János érsek kezébe letett okmányom értelmében a főegyházmegyének adományoztam, legfőképp a plébánosok nyomorának enyhítése céljából. Vagyonomnak ezen már ajándékozott részét, mely ennélfogva jogszerint már nem is sajátom, csakis felemlítem, de róla nem végrendelkezem. b) Vagyonomnak másik, állampapírokban és bankjegyekben lévő része – úgy akarom és rendelem – a főtisztelendő esztergomi Székeskáptalanra szálljon. Célja ez összegnek: hogy az egész összeg kamatai a lelkipásztorok szükségletére szolgáljanak és pedig addig, míg a plébánosok úgynevezett kongruája rendezve lesz és életbe lép. A főtisztelendő Káptalan az egész tőkét érintetlenül hagyván, csupán annak évi kamatait annak a plébániának adja oda, amelyről tudja, hogy szegény. „Plébániának” adja, nem pedig a plébánosnak, elkezdheti a saját kegyurasága alá tartozó plébániákon. Az évi kamat a káptalanban mint tőke helyezendő el, melynek az illető plébániára eső kamatai évenként a plébánosnak fizetendő ki, ily módon a plébánia jobban lesz javadalmazva. Ha az egész, állampapírokban levő összegnek évi kamatja egy plébániának illően fedezendő szükségletét kamataival felülmúlná, a főtisztelendő Káptalan az összeg kamatait két plébániának ítélné oda, a kamatokból mindegyiknek összeget jelölhet ki, amelyből az egyik és másik plébános is kamatokat húz. c) Mulandó vagyonom mindkét részé-

ről, a pesti házmról és ami állampapírokban leszen, kinyilvánítom akaratomat: Azon esetre, ha a főegyházmegye szétagoltatnék, az általam hátrahagyott örökség úgy értelmeztesse, hogy az szétdarabolás nélkül a főegyházmegyének, amely az esztergomi érsek kormánya alatt leszen, adományoztatott és s hagyatott hátra. A főegyházmegyét szét lehet tagolni, az én mulandó vagyonom nem daraboltatik fel; épségben és sértetlenül az esztergomiaknak maradjon sajátjuk. d) Ha a plébánosok kongruája Magyarországon rendezve lesz és életbe lép, az én rendelkezésem által kítűzött cél: a plébánosok nyomorát enyhíteni, megszűnik; csak azt óhajtom, adja Isten, hogy ezen kongrua, miután helytelenül megkezdődött, helytelenebbül folytatott, a leghelytelenebbül ne végződjék.

Rendeztetvén tehát a kongrua, az általam állampapírokban hátrahagyott összeg célja gyanánt jelölöm és rendelem, hogy az a káptalanbeliek a délutáni chorusban való jelenlétének díjazására fordíttassék. E díjazás legyen mindennapi, érvényes legyen vásár- és ünnepnapokon is. Akarom, hogy a jelenlét szigorúan vétessék, úgy hogy elesék a díjtól, aki stallumában a vecsernye első zsoltárának elvégzésével a Laudes után mondatni szokott antiphonáig nem ül, ha mindjárt a sekrestyében vagy a bazilikában másutt időznék is. Kérem a főtisztelendő Káptalant, hogy ezen általam meghatározott jelenlétnek szigorából mit se engedjen, mert akaratom ellen fog cselekedni; a díjat pedig az adományozó akarata ellenére húzni, nem volna annyi mint azt húzni hanem - - -. A négy nyári hónap díjazás nélkül legyen; az állam- és értékpapírokban levő vagyonom kamatai tehát nyolc részre osztva, mindegyik hónapnak megfelelő egy részlet ismét annyi részre osztassék, ahány nap van a hónapban s ez így a délutáni karban való jelenlét díja gyanánt szolgáljon. Elrendelem még,

Palásthy Pál püspök

hogy a négy choralista mindegyike naponként 10 krt, a karkáplánok, akik a karban jelen vannak 20 krt, a succentor amikor jelen van, 30 krt, kapjon; a succentor távollétében a kart vezető káplán érje be a maga 20 krjával. – 4. Általános örökösömmé a főegyházmegyét rendeltem; az egyház, a mi kegyes anyánk, mégis megengedi, hogy egynémely dolgok mint hagyatékok fölött külön kívánságomnak hódolva és különös kötelezettségemnek eleget akarván tenni, szintén az irgalmasság és szeretet cselekedeteinek tekintetéből, én magam rendelkezem. a) Mindaz, ami aranyban vagy ezüstben mint folyó érték fog találtatni, leszámítva a temetés, a gyászmise s a kartársaim által mondandó misék díjait, mint Péter-fillér a római pápának küldessék. b) Könyveim teljes gyűjteményét, a fállványokkal együtt, amelyekben nálam őriztetnek, nem annyira hagyományozom, mint inkább az egyházmegyei szabványok értelmében a káptalani könyvtár tulajdonának nyilvánítom és átadom azon kéressel, hogy ami a káptalani könyvtár könyveivel másodpéldány volna, az általános örökös ezeket saját

költségemre a nagyszombati gimnáziumban helyezze el. c) Cselédeim közül, aki házamban a szolgálat megszakítása nélkül hat esztendőnél többet töltött, az egész folyó évi fizetésén kívül, amelyet minden egyes férfi- vagy nőcselédem megkap, ha rövid ideig szolgált is, annyiszor 50 frtot kapjon, ahány évig házamban megszakítás nélkül szolgált. Petermayer Mária, elhagyván házamat, amit neki tennie is kell, ha akkor még élne, 500 frt (ötszáz forintot) kapjon költözködési költségek címén. Lukovics János inasom és Rezsnyák Katalin szakácsnőm, ha még szolgálatomban lesznek, a betegségem körüli fáradozások s kellemetlenségek címén mindegyik 500-500 frtot (ötszáz forintot) kapjon, Katalin szakácsnőm azonfelül a má-

sodik emelet nagyobb hálótermének bútorát, hozzávéve három ágylepedőt. Mindegyik férfi- vagy nőcselédem sajátul kapja az ágyat, amelyben aludni szokott volt s a szekrényt, amelyben ruháit őrizte – az ágyat természetesen felszerelve. d) Minden felső- vagy alsóruhát, a szobák és konyha bútorát, a lovakat, kocsikat és mindent, ami helyéből kimozdítható, a világi tárgyú képeket, és azt, miről nem olvasni, hogy másnak adományoztam, „unokám”, nővérem fia Kovács Tamás, felső-olcsvári plébános, Kassa egyházmegyei áldozár kapja. A smaragdkövel ellátott gyűrűmet és zafírkövekkel ékesített

Smaragd körül kilenc briliáns és két levelet tartó oroszán. Arany, szűkítő gyűrűvel.

keresztmet már életemben a bazilika kincstárának ajándékoztam, amelyekhez most

Arany, 6 db zafírkövel, és zománcos díszítéssel. Mérete 8,7×5,7 mm. Lánca hiányzik.

még egy aranyszelencét és egy másikat tekősbékából adok hozzá; mindkettő műbecscsel bír. Az ablakredők és a kályhához való vaskészlet maradjanak a káptalani háznak. Kovács Tamás 20 akót kap a borokból, a finom borból 15 üveggel; ami közönséges bor marad, azt az esztergomi papnövelde kapja; az üvegekben vagy hordókban lévő finom borokat spoliumkép kanonoktestvéreim oszták szét maguk között. e) Ha Kovács Ta-

más előbb halna meg, mellőzve a nyilvános árverést, a melyet mindenkor utáltam, felső ruháimat a palásti plébános kapja; selyemzsebkendőim házi cselédeknek adassanak, mindegyiküknek kettő, a többi mind, ami a házban, a konyhában a szalon-

ban találhatok, kanonoktestvéreim és a legközelebbi plébánosok kitűzött napon összejövén, csendes árverésen osszák szét maguk között. Fehérneműm a szegény theológus papnövendékeknek osztassék szét. f) Valamennyi vallásos tárgyú képemet a palásti templomnak adományozom, melyek ott kifüggesztve Isten háza díszére fog-

Festmények a palásti templomban

nak szolgálni. Mindazáltal képeim közül azt, amely a Szentháromságot ábrázolja, a kassaegyházmegyei Pelejte nevű község templomának oltára részére ajándékozom; XIII. Leo képét az esztergomi papnövendéknek adom; a „Modesta”-szobrot a primási palota képgyűjteményének adom; az alsó

*Modesta=szerénység,
Jelezve hátul: A. Bottinelli Róma.
(Antonio Bottinelli olasz szobrász, 1827-1898)
69 cm magas márvány szobor.
Fotó: Mudrák Attila*

vendégszobában lévő képet, amely egy gondtalanul alvó csecsemőt ébrenlévő kutyával ábrázol, Kornstein Lajos felesége, Karolina kapja, ha él, – g) A szobák bútorait Kovács Tamás kapja; az ezüst virágvázát azonban a melyet dolgozószobámban tartottam – akarom – hogy Balogh Sándor barátom, és ha ő tán már nem élne, neje, Karolina kapja; az ebédlő sötétes színű bútorát, asztalt, széket, tükröt és két darab szekrényt, amelyek üveg- és porcellánedények tartására szolgálnak, Balogh Irén, férjezett Hegedüs Gyuláné kapja; az ebédlőben a tükör előtt levő fali órát Kornstein Lajos kedves barátom kapja, ha életben lesz, ha nem, Balogh Irén. – A nagyobb szobában függő csillárt a palásti templom kapja, a kisebb csillár – akarom – a káptalani kápolnáé legyen, a hol télen a chorus tartatik. Házvezetőnőm hálószobájában függő arczképe a káptalani gyűjteménynek legyen sajátja. – 5. Végrendeletem végrehajtójának Magurányi József ügyvédet választom, s rendelem, aki szándékaimat ismeri s neki a végrendeletem végrehajtásával járó fáradságokért 1000 frtot (egyezer forintot) jelölök ki, ki a végrehajtás befejezéséről írásban számoljon be a főtisztelendő Káptalannak. A nyilvános zajos árverést, mely a kanonokok házában botránnyosan visszatetsző, teljesen, de teljesen kizárom, száműzöm és megtiltom. Dolgaim összeiratván, összes ingóságom törvényes küldöttség által becsülessék meg, az örökösödési illeték Magurányi végrehajtó által haladéktalanul kifizetendő, hogy azoknak, akik hagyatékot kaptak, e címen mit se kelljen fizetniök, sőt a hagyatékok szállítási költségeit a végrehajtó úr az én vagyonomból fizesse ki, hogy senki terhet ne viseljen, akit szeretetem ajándékkal halmoz el; a hagyaték-ajándékot, a mit kinek-kinek adok, saját magam viszem a házába. Ezek után a végrehajtó pesti házamnak az „Esztergomi Alapítványok” címére való átírását fogja eszközölni, a költséget a sajátomból fizetvén ki s az erről szóló bizonylatot a főkáptalannak átadja. Ezek kifizetése után a fönnmaradó összeg, mint az esztergomi főszékes-káptalanra bejegyzett tőke kamatjával az év nyolcz hónapján át a délutáni chorusban je-

lenlevők díja gyanánt szolgáljon. (Lásd a 3. és az 5. pontot.) – 6. Összes ingóságomat az esztergomi főszékes-káptalan gondjára és kezelésére oly bizalommal és oly joggal bízom, ruházom s átadom, hogy a káptalan az általam hagyott vagyon kezeléséről soha másnak senkinek számot adni ne tartozzék, csupán saját egyházi fejének, a mint azt a canonok előírják. Ugyanis a miként minden e földön hagyott dolgaimat annak átadtam, akinek akartam: akként ugyanazon természeti jognál fogva azoknak kezelésével azt bízom meg, akit akarok, megbízom pedig csupán és egyedül az esztergomi főszékes-káptalant, kizárván a kezelésből, felülvizsgálat és felügyeletből minden világi és polgári hatalmat; kizárom mindennemű bizottságot, ha mindjárt katolikusnak is nevezetnék, és ha az felügyelet végett bármennemű önkormányzati hatalom nevében küldetnék is ki. Bármennemű beavatkozást az erőszak büntényének nyilvánítom, s annak elhárítására a mélt. Káptalant az egyház tekintélyére való tekintettel a legalázatosabban kérem és felhívom. – 7 Házamat és kertemet a Simor J. által emelt és alapított kórháznak adom; ha azonban házvezetőnőm vagy szakácsnőm élete napjait ugyanezen házban akarná befejezni, engedtessek meg neki házam és kertem használata élete napjaira a tüzelőfa előnyével, de az évi adófizetés terhével. A Szentgyörgymezőn lévő földjeim legyenek a szentgyörgymezei plébániái, javadalmának növelésére; a városhoz közellévő szigeti földjeim legyenek a Szent-Anna plébániái, hasonlólag javadalma növelésére. Íróasztalom közép-fiókjában található lesz jeruzsálemi rózsafüzérem, régiségéről s kiváló művészetéről nevezetes; ezt a bazilika kincstárának hagyom. – 8. Temetésem – akarom és óhajtom – legyen kanonknak megfelelő; virágkoszorúkat kivétel nélkül megtiltok; a ravatalra díszként tett feszület minden más dísz felülmúl. – Az általános örökösre és az egyes, hagyatékkal kitüntetettekre, legfőképp pedig káptalani testvéreimre Isten bő áldását esdve, zárom e végrendeletem okmányát, a melyben egy élő, de haláláról gondoskodó ember jóakarata könyörög a jó Istennél, hogy a jámbor ha-

lál kegyelmét elnyerve, üdvözítőmet, Jézus Krisztust csókolva, az ő szent testével megerősödve, átmenjek bírámhoz. Ezt a kegyelmet kérve magam, a szegény bűnös számára e földön, ugyanazt kérem minden egyes testvérem számára a papságban. Kegyelme Anyja Mária! Tiéd Isten édes Fia, Oltalmaz ellenségeimtől; Holtam után vígy égbe föl. – Oh kegyes szűz, oh Mária! Csodálatos jó Anya! Általad legyen kegyelmes Istenem, a menny Ura. Amen. Amen. Amen.

Jegyzet. Magyarázat gyanánt a 9. lapon lévő 4. f) ponthoz: Hozzáteszem, hogy a szent és vallásos tárgyú képekből csak a nagyobbakat értem, mert a kisebbeket, milyen az ajtó fölött a nagyobb szobában, mely a karthauziak karát ábrázolja, hasonlókép a feltámadás vagy szent Jeromos, a vendégszoba ágya fölött lévő szűz Mária és József – a kisebbek közé számítom, méginkább, melyek a felsoroltaknál kisebbek; ezeket tartsa meg Kovács Tamás.

Iratott Esztergomban, 1898. január 31-én. Dr. Palásthy Pál, cz. püspök és olvasó kanonok.

Alulírottak együtt és egyidőben jelenlevő és erre különösen felkért tanúk ezennel hitelesen bizonyítjuk, miszerint általunk személyesen ismert méltóságos és főtisztelendő dr. Palásthy Pál úr, felszentelt püspök, esztergomi olvasó-kanonok, előttünk élőszóval magyar nyelven kijelentette, miszerint ezen okiratban, melyet egész kiterjedésében sajátkezüleg írottnak előttünk nyilvánított és előttünk önkezüleg aláírt, az ő végrendelete foglaltatik. Esztergom, 1898. évi január hó 30-ik napján. Dr. Okányik Lajos, s. k., mint felkért tanú, Bilek Lajos, s. k., mint felkért tanú. – Hozzáteszem, hogy az alsó két szobában levő bútorok, hol Petermayer úrnő, vagy más úrnő lakik, maradjanak azok azon úrnő sajátja. Kérem az általános örököst és hagyományosomat, Kovács Tamást, hogy az illetőt ezen hagyomány átvételében ne akadályozzák. Palásthy Pál, s. k., mint fentebb.

Ezen végrendelet a mai napon felvett jegyzőkönyv tanúsága szerint kihirdettetett.. Esztergomban, a kir. járásbírósnál. 1899. évi szeptember hó 25-én. Lipschitz József, s. k., kir. aljárásbíró. (P. H.)

Palásthy Pál esztergomi kanonok, seraptei felszentelt püspök 1899. szeptember 24-én hetvennégy éves korában, rövid betegség után elhunyt. A hagyatékának ügye hosszú évekig elhúzódott, különféle jogi okokból.

A PALÁSTI BABBA-KÁPOLNÁRÓL

A palásti Kutya-hegy oldalában 2 barlang van: a Kőlyuk és a Bába-barlang. Ez utóbbin forrás ömlik alá a tágas, csarnokszerű barlangba. Az elnevezés okát a régi öregek sem tudták, de nem holmi vasorrú bábára kell gondolni, mert ennek ellentmond az a tény, hogy a barlangból levezető árok alján mindig volt egy fára szegzett Mária-kép vagy szobrocska, és virágot is mindig vittek elébe. (Emlékszem erre gyermekkoromból.) Ezen a helyen tehát ősidők óta Mária-kultuszt ápolt a falu.

Történt, hogy 2004-ben elolvashattam Erdélyben P. Daczó Árpád Lukács ferences atya könyvét, a Csíksomlyó titkát. Tudvalévő, hogy a csíksomlyói Szűzanyát Babba Máriának nevezik a gyimesi csángók, székelek. Lukács atya kutatásai során felfedezte, hogy a Kárpát-medence területén kb. 150 „babbás” helynév található (Bába, Babele, Bába-szoros, Babarunka, Bába köve stb.). Arra a következtetésre jutott, hogy ezeken a helyeken Babba Mária, azaz Boldogasszony kultusza virágzott.

Lukács atya könyve bennem is megvilágította a titkot: a Bába-barlang is imádkozó helye lehetett őseinknek! Ezt a hagyományt ápolták a palástiak ősidőktől fogva, átörökítve, úgy, hogy már nem is tudták, miért, de hűséggel ragaszkodtak a hely tiszteletéhez.

Ekkor a palásti Honismereti Társasággal elhatároztuk, hogy tudatosítani kell a faluban a Bába-barlang és őseink hitének kapcsolatát. Így történt, hogy 2005-ben vettem egy Szűzanya-szobrot a Ferenciek téri kegyesboltban, s elvittem Palástra. A Honismereti Társaság lelkes tagjai pedig gyűjteni kezdtek kápolnára. A falu lelkesen adakozott, pénz és ingyenes munka is jött össze. Oroszlánrésze volt ebben a szervezésben Hojsza Zsuzsának, Péter Józsefnek. Két év buzgalma után 2007 augusztusában püspök

celebrálta a kápolna és a szobor felszentelését. A szentmisén a falu sokasága volt jelen.

Palást nagyon megszerette ezt a kápolnáját. A szobor előtt mindig van friss virág. A kápolna oldalában csobog a Bába-forrás vize: ide vezették csőrendszerrel a barlangból. Még

szomszéd falvakból is járnak ezért a vízért ide, mert nagyon jó, iható (be van vizsgálva).

A Babba-kápolna új színt vitt a vallásos életbe: pünkösdi hajnalán sokan mennek ki imádkozni, napkeltét nézni, mint Csíksomlyón szokás. Tavaly már a pünkösdi mise is itt volt. Még arra is volt gondjuk, hogy a nagyon öregeket busz hozza el a faluból, mert a Kutya-hegy 2 km-re van onnan.

Ezen az imahelyen a hit mellett talán a magyar identitástudatot is erősíti Boldogasszonyunk. *Varsányi Viola*

PALÁSTI HITREGE

A Babba kápolnával kapcsolatosan született
Varsányi Viola verse

Mióta van e táj? Völgye, hegye, rétje,
Források, patakok csobogó szépsége?
Arany búzatábla, mint hullámozó tenger,
És ezen a helyen mióta él ember?
Oklevélbe írták nyolcszázötven éve
Falunk nevét, s így lett történelmünk része.

De múltja régebbi, hol ered, ki tudja,
Ős homályba veszett históriánk útja.
Csongorád omladó várkövei várják:
Oldjuk meg hallgató ősmúltunk talányát.

Óriás lábaknak kőbe dermedt lépte
Milyen vándorló nép menetét kísérte?
Útirányt mutatott a Kutyahegy hátán,
Népvándorlás-kori emberár hullámán?
Rejtély. S az ősidők mélyébe mi vezet?
Ahol írás még nincs, van nép- emlékezet.
S ez sokszor biztosabb, mintha vésnék kőbe,
A szó, a név, a dal lett a megőrzője.

Palást falunevünk talán azt sejteti:
Ide telepedtek országunk védeni
Hajdan az őseink. Őrizni a földet,
Palástként takarni, amit véren vettek.
Lehet: hunok voltak vagy később avarok,
Honfoglalás-kori nyilazó magyarok.
A messzi Keletről idáig jöttek el,
Fehér csodaszarvas szent vezetésével.
Úrnőnk, Boldogasszony volt védelmezőjük,
Hódolatot, imát ezért kapott tőlük.
Ahol hús forrásvíz tört barlangon által,
Köszöntötték Babbát hálátelt imával.

Így maradt ránk neve Bába-barlang szónkban,
És ragaszkodásunk máig sincs múlóban.
Az őskori Babba lett szép Szűz Mária,
Keresztény hitünkben boldog Istenanya.
Ma is népünknek legszentebb öröksége,
Ős-Keletről hozott Kárpát-medencébe.
Szent István is Órá bízta az országát,
Terítse rá védő, megőrző palástját.
Ő tartson meg minket hitünkben, nyelvünkben,
Óvó szeretettel jártunkban, keltünkben.

Ha a szőlőshegyek felé igyekezünk,
Boldogasszonyhoz is emeljük föl szívünk.
Lába elé hajlik szelíden a Drážga,
Estétó völgyének hűvös illatárja.
Szőlőbe ballagók itt megcsendesednek,
E helyen az ősök imái üzennek.
Nincs itt orgonaszó, csak madár-ária,
Tehozzád szól énekük, Babba Mária.

Falunk hozzáfűzi csöndes esdeklését,
Szent Fiadat, Boldogasszony, kérd e népért!
Magyarságunkról így tegyünk hitet, vallást,
Maradjon hű hozzá, s szeresse Őt Palást!

ZÓRÁD ERNŐ FESTŐMŰVÉSZ KIÁLLÍTÁSA

A művész születésének századik évére emlékezve 2011. október 20-án a Várnegyed Galériában nyílt meg Zórád Ernő festőművész kiállítása.

Miért írok erről, a számunkra érdektelennek tűnő művész kiállításáról?

Zórád Ernő 1911-ben született, és életének első tíz évét Dacsókeszin, az ottani Dacsó-kastélyban élte le. Szülei 1.800 hold nagybirtokot béreltek, és azon gazdálkodtak. 1917-ben a gyermek tanítására cseh nemzetiségű nevelőnőt fogadtak. 1921-ben szüleivel Budapestre költözött, s itt élt élete végéig. A művész 2004-ben hunyt el, festő, grafikus, illusztrátor, képregény-rajzoló és karikaturista volt. A többi között ő rajzolta a Fülel és a Ludas Matyi című népszerű újságok sok képregényét. 1990-ben megjelent „Egy vándorfestő ifjúságai” című önéletrajzi írásában meleg szavakkal emlékezik meg Dacsókesziről. 1998-ban látogatott el ismét a településre, de kedves otthonát, a Dacsó-

kastélyt már nem találta, mert azt időközben lebontották.

A kiállítás alkalmából kiadott „A rajzművészet Szindbádja” című kis füzet tartalmazza a művész életrajzát és bemutatja néhány akvarelljét.

És néhány szót Dacsókesziről. Első okleveles említése 1135-ben Kekezu néven található, 1448-tól Keszihocz. Valószínűleg a 19-20. század fordulójától a neve – a Dacsó-család után – Dacsókeszi, egész a trianoni diktátumig. Itt élt Madách Imre ifjúkori szerelme, Dacsó Lujza. Dacsókeszi mai szlovák neve Kosihovce. 2006-ben 606 fő lakta, melynek kb. egyharmada magyar, kiknek többsége cigány származású. (Az 1869-ben megtartott első magyarországi hivatalos népszámláláskor a lakosság száma 651, melyből 446 római katolikus, 187 (valószínűleg szlovák) evangélikus és 18 izraelita volt.)

A faluba nősült az 1465 körül született Palásti András, a Palásthy-család keszihóci ágának őse. Első neje Dacsó Orsolya, a falu birtokosának lánya, majd ennek halála után Pilinyi Erzsébetet vette feleségül. Az 1540-ben elhunyt Palásthy Andrást a falu 16. században épült, majd a 18. és a 20. században átalakított Szűz Máriának szentelt templomának kriptájában temették el. A templom alatti kriptá sajnos beszakadt, így az le van zárva. Nagy esemény volt a falu életében, hogy 1910-ben mozi kezdte meg működését.

Aki a Felvidék e tájékán jár, látogassa meg eleink egyik lakóhelyét.

(Dacsókeszi Palásttól keletre, mintegy 25 km-nyire van.)

Palásthy József

*Palásthy Béla
(1905 III. 08.-1977. I. 4.)
úriszabó, Hatvan
(Lásd 2001-es Palásthy újság)*

PALÁST JELES SZÜLŐTTEI

„Otthon... Hol is vagyok én otthon? Eszembe ötlenek Tamási Áron immár szülőigévé vált szavai: Azért vagyunk a világon, hogy valahol otthon legyünk benn... Hol is ez a valahol? Hisz szülőfalumból hat éves koromban távoztam szüleimmel. Otthonom, családom ma a fővároshoz köt. Szülőfalum hívására mégis hazamentem” – írta Zsilka László, Látogatóban című írásában. (Új Szó, 1994. október 23.)

A történelem során Palásttal több neves ember került kapcsolatba. A szülőtekről készült felmérés sajnos nem teljes. A község jeles szülőttei közé tartozik Belányi Tivadar (1854-?) pedagógus, aki verseket, elbeszéléseket, értekezéseket, pedagógiai és nyelvészeti dolgozatokat írt. Munkatársa volt a Zalamegye című lapnak. Ez a lap közölte a Tizenkét hónap apológiáját (védőbeszédét), amelyet külön kötetben is tervezett kiadni.

Ivánka István (1855-1919) földbirtokos, politikus, költő, gazdasági szakember szintén Palást szülőtte. Fűzfalombok címmel verseskötetet adott ki. Írt népszínművet Az agglegény vőlegény és operát Alszik a nagynéni címmel. Szerkesztette a Honti Ellenzék című havilapot. A Gárdonyi temetőben nyugszik.

Palásthy Géza (1821-?) császári és királyi alkamarás, középbirtokos is a faluban született. 1848-ban főhadnagy a IV. Sándor huszárezredben. A szabadságharcban Jellačić horvát bán ellen harcolt, és csatkozott a honvédsereghez.

Palástról indult Zsilka László (1929-1997) újságíró, szerkesztő életútja is. Az ipolysági gimnáziumban érettségizett, majd a Komensky Egyetem orvosi és jogi karán tanult. Előbb a Pionirok Lapja főszerkesztője, majd az Új Szó főszerkesztő-helyettese. Politikai nézetei miatt leváltották, közlési jogát megvonták. 1990-ben rehabilitálták. A Pozsonyban élő újságíró érdeklődése szülőfaluja iránt rehabilitálása után lobban lánggra. 1996-ban Palástok Palástja – Palócia vég-

vára címmel jelentetett meg könyvet szülőföldjéről. A Palástok Palástja a falu első írásos említésének 840. évfordulója tiszteletére jelent meg. 1997. május 8-án kedvenc hétvégi háza kertjében érte a halál. A pozsonyi temetőben helyezték végső nyugalomra.

Zsilka Tibor (1939-) nyelvész, irodalomkutató, egyetemi oktató, műfordító is a községben született. Főleg stilsztikával, kommunikációs- és jelelmélettel, lexikológiával foglalkozik. Ismertebb művei közül megemlíthetjük az alábbiakat: A stílus hírértéke, Stilsztika és statisztika, Poétikai szótár.

Életének első 12 évét Paláston töltötte Varsányi Viola. Szülei 1947-ben települtek át Magyarországra, mivel édesapja a palásti iskola igazgatója volt, és magyar iskolák ekkor már nem működtek a Felvidéken. Varsányi Violát sorsa Dunabogdányba vezérelte. 52 évet töltött a katedrán mint magyar-történelemszakos tanár, előbb a bogdányi általános iskolában, majd a szentendrei Ferences Gimnáziumban. Ma is erős szálak fűzik szülőfalujához, a Balladás ének Koncz Amrusról című verse – amely 2000-ben a balladaíró pályázaton a harmadik helyezést érte el – erről tanúskodik. Ahol a két patak összeér című történelmi-ifjúsági regény cselekménye a Thököly Imre híveit elítélő hírheht eperjesi vésztörvényszék kegyetlen vérengzése. Az író a témát évtizedeken át melengette, de a végleges formát csak nyugdíjba vonulás után adta közre.

Palásthy Árpád Gábor

SZÉPIRODALOM

A BÉKAVADÁSZAT

Már egy hónapja próbálom aput megfűzni, hogy vigyen ki békázni éjjel. Olyan rejtélyes számomra az, hogy amíg én alszom, apu mindig szed egy láda „brekkancsot”, amit nekem napközben öntözni kell. Néha egy kicsit elhúzom a felső rekeszt, és Figaróval, a macskánkal ragyogóan elszórakozunk. Amelyik béka kidugja

a fejét, azt a macska villám gyorsan visszafozza, én meg úgy kacagok sokszor, hogy anyu ilyedten kiszalad, hogy hagyjam abba, mert megfulladok. Ma reggel, amikor a gyárba ment apu, előtte fölébresztett és azt mondta:

– Kislányom, ha ma sokat segítesz az anyunak és jó leszel, akkor elviszlek magammal este békázni.

El is határoztam, hogy egész nap rendes leszek, hogy szó nélkül hozok vizet a kútról, és eltörölgetek, és a boltba is megyek, ha kell. De anyuék biztos összeesküdtek, mert délig aludtam, és azt hittem, hogy miután csak fél napot leszek jó, apu nem visz magával.

Nem így történt. Öt óra felé indultunk. Apu vitte az akkumulátort és a lámpát, a kajás táskát, a biciklit toltta maga mellett csomagtartóján egy hatalmas békás-ládával. Én mellette poroszkáltam, és az én csomagom négy szütyő volt. Már sötétedett, amikor kiértünk a város széléhez. A biciklit és a ládát betettük Varjasék tanyájára és elindultunk a gátak irányába. Apu halkan mesélt:

– Tudod kislányom, mikor először jöttünk ki a halászokkal éjjel, senki nem hitt nekem, hogy ez egy jó módszer lesz a békavadászatra. Szerencsétlen időt fogtunk ki, telihold volt, és az árnyékunktól megijedt békák – zsupsz – visszaugrottak a vízbe. Így az első alkalommal nem sok sikerrel jártunk. Most viszont az időnk jó lesz, mert újhold van, kicsit felhős az ég, és a mi lámpánk jó erős, így nem csak az árnyékos oldalon mehetünk.

Végre elértük a sárga gátat, ez egy öntöző csatorna, amibe olyan kevés víz volt, hogy a part és a víz között egy méteres, puha, nedves talaj húzódott. Olyan óvatosan és csendben ballagtunk, hogy nekem úgy tűnt, mintha álmomban történne mindez. A határ nagyon rejtélyes volt, mert messze egy róka ugatott (én először azt hittem kutya), viszont apu halkan elmondta, hogy tőlünk nem messze járnak az állatok inni, és ő már látott itt rókát sikeresen vadászni vízi patkányra, meg fürödni, játszani a vízben. Egy ideig még ballagtunk, de aztán elkezdődött a munka. Apu elől haladt, és a lámpát jobb

kezében tartotta, a fénysávot a víz és a partszegély találkozásán vezette. A kecskebékák két-három méterenként kidugták a fejüket a vízből. Olyanok voltak, mint egy puha, háromszög alakú gumi, amiből kicsillogott két smaragdzöld vagy sárga szempár. Apu ráirányította a fényt, lehajolt, bal kezével a víz felől megközelítve elkapta. Aztán közelebb emelte a szeméhez, megnézte, ha hím béka volt a szütyőbe dobta, ha nem szép óvatosan visszaengedte. Nagyon csendben haladtunk, amikor már körülbelül ötven darabot összeszedtünk, akkor összekötöttük a zsák száját és eldugtuk egy bokorba.

Az első két szütyőt gyorsan megtöltöttük, és én már türelmetlenül vártam, hogy leüljünk falatozni. Apu a sok hajlongástól megizzadt, az arca sötétbarnán csillogott, és a szeme mosolygott. Adott egy nagy szelet kenyeret, ami közé anyu nagyon finom rántottát rakott. Úgy faltam, mint aki napok óta nem evett. Apu is evett, de ő lassan kimért, aztán újra elindultunk. Most többször is elvettette az irányt és mellé nyúlt a békának. Néha meg-megcsúszott. Én meg titokban ásitóztam, de olyan is volt, hogy rosszul tartottam a szütyő száját, mert azt két kézzel úgy kellett fognom, hogy apu keze beleférjen, de a benne lévő békák sehogyan se tudjanak kiugrani belőle. Egyre komorabb lett körülöttem minden, már apu arcát is szürkének, öregnek láttam. A negyedik szütyőben rég óta, csak két-három béka ugrándozott.

Apu rám nézett, nem tudom mit látott? Főlemelt, fejemet a vállára tette, és a parton egy szénakazalba fektetett, kabátjával betakart. Én még akartam mondani, hogy félek, de ő megelőzött:

– Te nagyon bátor és erős kislány vagy, aludj nyugodtan. Én a negyedik szütyőt még megtöltöm, és visszajövök éretem a biciklivel és a ládával. Addig csak aludj kicsi tücskőm.

Jó volt aludni. Minden, ami körülöttem volt – a tücskők, a madarak, a róka – mind azért szólt és azért ciripelt, hogy ne érezzem magam egyedül.

Már pirkadt, amikor apu fölébresztett. Arca mély ráncokkal volt tele és a ráncokban néhol sár. Olyan maszatos volt, mint

amikor én saraztam össze magam – mindez elég mókás volt egy felnőtt embernél. Föl-emelt és fölültetett a bicikli vázára. Elkezdett hazakarikázni. Kérte, hogy ciripeljek – azaz beszéljek – nehogy véletlenül mind a ketten elaludjunk menet közben. Én beszéltem és néztem az eget. Lestem, mert soha nem láttam még ilyen napfelkeltét: A hatalmas napkorong élettelenül vörösölt, és minden fehér és hideg volt körülöttünk. A földről szállt föl a szürkeség, és a környezetünk lassan arany barnává vált, csak apu arca maradt szürke.

– Sietnünk kell kicsi tücsköm, mert hatkor kezdődik a gyárban a munkám.

Imre Kata, 2011

HÍREK

PÁLHEGYI ADRIENN és PALÁSTHY GÁBOR, Palásthy Árpád Gábor fia, 2011. aug. 19-én házasságra léptek. A Forster Vadász kastélyban (Bugyi, Rádai út) du. 5 óra-kor kötötték össze életüket. Gratulálunk!

*

A Belgiumban élő Palásthy Tamás felesége, Telkes Olga 2011. október 11-én elhunyt. Palásthy Ferencnek, akit elsősorban családtörténeti kutatásairól ismerünk, az egyik fia Tamás. Ő a 9. számunkban érdekes gyermekkori élményeiről írt cikket.

*

2012. április 16-án rövid, de súlyos betegség után elhunyt Palásthy György filmrendező. 1931. január 12-én született Esz-

tergomban. 1950-ben felvették a Színház-és Filmművészeti Főiskolára. 1950-ben készítette első filmjét, a *Kölykök* címmel. A Balázs Béla filmstúdió első vezetője volt. Azt vallotta, hogy Gertler Viktortól eleganciát, Keleti Mártontól a közönség tiszteletét, Móri Félix-től a kitartást, Szemes Mihálytól az önbecsülést tanulta meg.

1970-ben Balázs Béla díjat kapott, 1977-ben érdemes művész, 2001-ben életmű díj birtokosa.

Előző számunk 10-11. oldalán írtunk róla.

*

2012. febr. 23-án megszületett Sapkás Borsa Áron. Édesapja Sapkás Áron, nagypapja Sapkás Tibor, nagymamája Palásthy Erika.

IMPRESSZUM

A kiadvány szövegét összeállította Palásthy Lajos 1538 Budapest, Pf. 519. info@kisgrafika.hu

Várjuk továbbra is a családi eseményekről érdekességekről a híradásokat, valamint az érdeklődésre számot tartó cikkeket!

A lap megjelenik minden év május végén, a máriabesnyői nagy Palásthy találkozóra. Az újság az interneten is elérhető: www.PalasthyBt.hu/palasthyak Ugyanitt Palásthyakról stb. további információk!

Tördelés:
Palásthy Bt.,
Palásthy Imre,
www.PalasthyBt.hu

www.PalasthyBt.hu/palasthyak